

İBN EBÛ MÜLEYKE

(ابن أبي مليكة)

Ebû Bekr Abdullâh b. Ubeydillâh b. Ebî Müleyke Zühêyr et-Teymî el-Mekkî (ö. 117/735)

Muhaddis, tâbiî.

Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde veya daha önce Mekke'de doğdu (Zehebî, V, 89). Ebû Muhammed künyesiyle de anılır. Sahâbî olan dedesi Ebû Müleyke Zühêyr b. Abdullâh b. Cüd'ân'a nisbetle İbn Ebû Müleyke diye şöhret bulmuştur. Dedesinin babası Abdullâh, Hz. Ebû Bekir'in babasının amcazadesi olup Câhiliye devrinde mazlumları koruyan, zenginliği ve cömertliğiyle tanınan bir Kureyşli idi (*DİA*, I, 93-94). İbn Ebû Müleyke kendi ifadesine göre otuz, İbn Hibbân'a göre ise seksen (*Meşâhîr*, s. 83) sahâbî ile görüştü ve onlardan çok sayıda hadis rivayet etti. Hz. Âişe, Ümmü Seleme, Esmâ bint Ebû Bekir, Abâdile, Abdullâh b. Ca'fer b. Ebû Tâlib, Misver b. Mahreme onun hadis rivayet ettiği sahâbîlerden bazılarıdır. İbn Ebû Hâtim, onun Hz. Ömer ile Hz. Osman'dan rivayet ettiği hadislerin mürsel olduğunu kaydetmektedir (*el-Merâsîl*, s. 99). Kendisinden hadis rivayet edenler arasında oğlu Yahyâ, kız kardeşinin oğlu Abdurrahman b. Ebû Bekir, Amr b. Dînâr, Atâ b. Ebû Rebâh, Humeyd et-Tavîl, Eyyûb es-Sahtiyânî, Hammâd b. Seleme, İbn Cüreyc ve Leys b. Sa'd zikredilebilir. Sika bir muhaddis olarak nitelendirilen İbn Ebû Müleyke'nin rivayet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis kitaplarında yer almaktadır.

Hadis, fıkıh ve kıraat ilimlerindeki şöhreti yanında dirayetli bir idareci ve güçlü bir hatip olarak da bilinen İbn Ebû Müleyke, Abdullâh b. Zübeyr'in hilâfeti döneminde Harem-i şerif'te müezzinlik ve imamlik, Tâif ve Mekke'de kadılık yapmış, Mekke'de vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 472-473; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, V, 137; Vekî', *Ahbârü'l-kuğât*, I, 261-262; Dülâbî, *el-Künâ ve'l-esmâ*, Beyrut 1403/1983, II, 98; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, V, 99-100; a.mlf., *el-Merâsîl*, Beyrut 1403/1983, s. 99; İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 82-83; İbn Mencüye, *Ricâlü Şahîhi Müslim*, I, 375-376; Hatîb el-Bağdâdî, *es-Sâbiğ ve'l-lâhik* (nşr. Muhammed b. Matar ez-Zehrânî), Riyad 1402/1982, s. 281; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XV, 256-259; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, V, 88-90; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 430; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 306-307; a.mlf., *el-İşâbe* (Bicâvî), II, 575; Mustafa Fayda, "Abdullâh b. Cüd'ân", *DİA*, I, 93-94.

ALİ YARDIM

İBN EBÛ MÜSLİM

(bk. YEZİD b. EBÛ MÜSLİM).

İBN EBÛ ÖMER

(ابن أبي عمر)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Yahyâ b. Ebî Ömer el-Adenî ed-Derâverdi (ö. 243/858)

Hadis hâfızı.

Aslen Yemenli olup dedesine nisbetle İbn Ebû Ömer diye tanınmıştır. Ebû Ömer künyesinin babasına ait olduğu da söylenmektedir. Başta babası olmak üzere Süfyân b. Uyeyne, Abdülazîz b. Muhammed ed-Derâverdi, Abdürrezzâk es-San'ânî, Fudayl b. İyâz, Vekî' b. Cerrâh, Yezîd b. Hârûn gibi hocalardan hadis dinlemiştir. Müslim, Tirmizî, İbn Mâce, Bakî' b. Mahled, Ebû Hâtim er-Râzî, Ebû Zür'a er-Râzî, Ebû Zür'a ed-Dımaşki ve oğlu Abdullâh ondan hadis öğrenen pek çok kimse arasında yer alır.

Bir müddet Aden'de kadılık yapan İbn Ebû Ömer daha sonra Mekke'ye yerleşmiş ve Harem-i şerif şeyhliğine getirilmiştir. Ahmed b. Hanbel onu Mekke'de hadisi yazılabilecek önemli bir âlim diye nitelendirirken Ebû Hâtim, dindar kişiliğine rağmen hocası Süfyân b. Uyeyne'ye isnat ederek uydurma bir hadis nakledecek kadar dalgın biri olarak değerlendirmiş, ardından da sadûk bir râvi olduğunu kaydetmiştir (İbn Ebû Hâtim, VIII, 124-125). Müslim gibi bazı münekkittler ise onu hadisi delil olabilecek, doğru sözlü bir râvi diye nitelemiş, Yahyâ b. Maîn de sika değerlendirmesinde bulunmuştur (*et-Târîh*, II, 542). Bir asra yakın yaşadığı ve birçok defa haccettiği söylenen İbn Ebû Ömer 19 Zilhicce 243'te (8 Nisan 858) Mekke'de vefat etmiştir.

Rivayetleri Müslim ve Tirmizî'nin *el-Câmi'u's-şahîh*'leri ile Nesâî ve İbn Mâce'nin *es-Sünen*'lerinde yer alan İbn Ebû Ömer'in *Kitâbü'l-İlmân* adlı eseri (Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 104, vr. 223^a-250^b) Hamed b. Hamdî el-Câbirî el-Harbî'nin tahkikiyle ve *el-İlmân* adıyla yayımlanmıştır (Küveyt 1407/1986). Kaynaklarda, talebelerinden Ebû Muhammed İshak b. Ahmed el-Huzâî tarafından rivayet edilen *el-Müsned* adlı bir eserinden söz edilmekteyse de bu eserin günümüze ulaştığına dair bilgi bulunmamaktadır. *el-Müsned*, Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî'nin zamanımıza itikal etmeyen ve *İt-hâfû'l-hıyere* adıyla da anılan *Etrâfü'l-mesânidi'l-aşere*'sinin ihtiva ettiği on müsneden biridir.

BİBLİYOGRAFYA :

Yahyâ b. Maîn, *et-Târîh*, II, 542; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, I, 265; a.mlf., *et-Târîhu's-şagîr*, II, 379; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, VIII, 124-125; İbn Hibbân, *eş-Sikâat*, IX, 98; İbn Mencüye, *Ricâlü Şahîhi Müslim*, II, 217; Sem'ânî, *el-Ensâb*, VIII, 408-409; İbnü'l-Esîr, *el-Lübâb*, II, 328; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXVI, 639-642; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XII, 96-98; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 241-250*, s. 482-483; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 501; Fâsî, *el-İkdü's-semîn*, II, 387-388; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IX, 518-520; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1678; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 43, 96; Ziriklî, *el-A'lâm*, VIII, 3; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, XII, 107; Sezgin, *GAS*, I, 110-111.

EMİN ÂŞIKKUTLU

İBN EBÛ REBÎA

(bk. ÖMER b. EBÛ REBÎA).

İBN EBÛ RENDEKA

(bk. TURTÜŞİ, İbn Ebû Rendeka).

İBN EBÛ SÂBİT

(bk. SÂBİT b. EBÛ SÂBİT).

İBN EBÛ SELEME

(ابن أبي سلمة)

Ebû Hafs Ömer b. Ebî Seleme Abdillâh b. Abdilesed el-Mahzûmî (ö. 83/702)

Hz. Peygamber'in üvey oğlu.

Muhtemelen hicretten iki yıl önce (620) dünyaya geldi; hicretin 2. yılında (623-24) Habeşistan'da doğduğuna dair bilgilerin doğru olmadığı anlaşılmaktadır (Zehebî, I, 151; III, 407). Birinci Akabe Biatı'ndan bir yıl önce Medine'ye hicret ettiği bilinen (*DİA*, X, 229) babası Ebû Seleme, Hz. Peygamber'in süt kardeşi ve halası Berre bint Abdülmuttalib'in oğludur. Anne ve babası ilk müslümanlardan ve Habeşistan hicretine katılanlardır. Kaynaklardaki bilgiler ihtilâflı olmakla birlikte Kureyşliler'in müslüman olduğu haberi Habeşistan'a ulaştınca ikisi de Mekke'ye dönmüş, fakat haberin yalan olduğunun anlaşılması üzerine bir süre sonra Resûl-i Ekrem'in izniyle Medine'ye gitmek için yola çıkmışlardı. Ancak müşrikler, Ümmü Seleme ile oğlu Seleme'nin hicretine engel olunca babası yola yalnız çıkmak zorunda kalmış, anne ve oğulun hicreti ise yaklaşık bir yıl sonra gerçekleşmiştir. İbn Ebû Seleme hicretin 3. yılında babasının vefatı üzerine üç kardeşi ile birlikte yetim kaldı. Medine'de başka yakınları olmadı-